

330.322.14
330.341.1

Originalni naučni rad

Dejan Dašić*

Fakultet za finansije bankarstvo i reviziju,
Afa BK Univerzitet, Beograd

PREDUZETNIČKA DRŽAVA

Povodom knjige *Prduzetnička država*, autora Marijane Macukato, Akademska knjiga, Novi Sad, 2020, 333 str. (Ivica Pavlović preveo sa engleskog, naslov originala: *The enterepreneurial State Debunking Public vs.Private Sector Myths*, Anthem Press, London, 2013,2014, novo izdanje 2018).

Apstrakt

U ovom radu se iznose neka zapažanja povodom knjige *Prduzetnička država* sa podnaslovom *rušenje mitova o sukobu društvenog i privatnog sektora*, analizira se značaj i uloga koju država ostvaruje u savremenoj tržišnoj privredi. Država kroz istoriju, služila ne samo za regulisanje tržišta, već i kao veoma pouzdan investitor, koji je gotovo uvek kada se to od nje zahtevalo, preuzimala veliki rizik ulažući u nove tehnologije i ideje. Država ima preduzetničku ulogu u ekonomskom sistemu, preuzima rizik u pokretanju novih i čistih tehnologija i ranih „rizičnih“ ulaganja, a gotovo nikada nije u stanju da ostvari povraćaja makar jednog dela zarade iz inovacija i novih tehnologija koje je sama finansirala. Državni rashodi u oblasti obrazovanja, nacionalne odbrane, zdravstva, kao i razni socijalni rashodi nesumnjivo da utiču na makroekonomska kretanja u privredi a samim tim i na ekonomski razvoj.

Ključne reči: država, tržište, inovacije, javne investicije.

---

* dejan.dasic@alfa.edu.rs, ORCID ID (<https://orcid.org/0000-0002-8245-1117>).

Uvod

Američki model privrede je primer mnogobrojnim državama, razvijenim ali i manje razvijenim i zemljama u razvoju, kako da upravljaju svojom ekonomijom. Smatra se da samo zemlje, gradovi, regioni, korporacije, organizacije i pojedinci sa jasanom i ubedljivom vizijom imaju mogućnost da se izbore sa globalnim tržištem i budu u stanju, da se uspešno „takmiče“ sa sve većom konkurencijom. Ovde će naravno, samo najbolji stratezi postići uspeh, bez obzira na njihov nivo finansijskih mogućnosti ili moći.¹ Postoji jedno opšte mišljenje, da je za uspeh ekonomije potrebno nezavisno tržište i mali upliv države. Privatni sektor se percipira kao pokretač ekonomije, inovativna sila a država kao jedan “balast” ili teret koji je neophodan samo u domenu pravne regulative i ispravljanja propusta i grešaka tržišta. Kao primer, autor knjige navodi Silicijumsku dolinu, za koju mnogi veruju da je pokretač inovacija i ekonomije SAD. Međutim, ono što je teško uočiti, je da Amerika nije onakva kakvom se čini, zemlja slobodnog tržišta i biznisa za koji je zaslužan privatni sektor, već investitor velikih javnih programa, od kojih najviše ulaže u inovacije, tehnologiju i obrazovanje, na čemu se i zasniva nekadašnji i sadašnji ekonomski uspeh.

Inovacije ne utiču samo na ekonomsku dimenziju već i na društvene, obrazovne, organizacijske i kulturne tokove. Još važnije, suština svakog napretka u društvu jeste kontinuitet u inovacijama i primena u svim sferama društva. Na primer, fotografski aparat, Edvina Landa (*eng. Edwin H. Land*), je 1948. godine bio revolucionarno otkriće, sjajna inovacija, jer ste za nekoliko minuta mogli dobiti fotografiju, na licu mesta, bez razvijanja. 1980. godine, kompaniji Polaroid bila je ponuđena saradnja u oblasti razvoja elektronske kamere, od strane kompanije Soni (*Sony*) i Akio Morite (*eng. Akio Morita*). Land je

---

¹ Пантових, Б. (2012) Препознатљивост као добробит у глобализацији. *Гласник Етнографског института САНУ* LIX (1), стр.144.

odbacio poslovnu ponudu, navodeći da će se njegov izum još dugo koristiti. Rezultat ovakve odluke je svima poznat, fotoapart Polaroid je prestao da se proizvodi, zamenjen je novim savremenijim aparatima i veoma brzo je zaboravljen.

Knjiga ima deset poglavlja, a prvo poglavlje nosi naziv „Od ideologije krize do podele inovativnog rada, u kome se tvrdi da država preuzima rizik kada to privatni kapital neće i da je veoma bitno da država prepozna pobednike i u njih ulaže, jer će u suprotnom „gubitnici birati državu“. U drugom poglavlju „Tehnologije inovacije i rast“ govori se o načinu na koji ekonomisti vide ulogu inovacija i tehnologije u ekonomskom rastu i ulozi države da „popravlja“ neuspehe u inovacijama. U trećem poglavlju „Država spremna na rizik“, daju se primeri koji potkrepljuju tvrdnju da država ima preduzetničku ulogu u ekonomskom sistemu, a jedan od glavnih primera je farmaceutska industrija koja „jaše talas“ na inovacijama koje je finansirala država. Da je američka država bila veoma proaktivna i preduzetnički nastrojena u razvoju inovacija i novih tehnologija, govori se u četvrtom poglavlju, koje nosi naziv „Američka preduzetnička država“. Peto poglavlje „Država iza iPhonea“, fokusirano je samo na ovu kompaniju, koja je uspešna zahvaljujući velikoj pomoći države, subvencijama, bespovratnim kreditima, pravnoj zaštiti i td. U šestom poglavlju, „Guranje nasuprot podbadaњу“, govori se o ulozi države u „zelenoj revoluciji“ koja još uvek nije doživela svoj vrhunac, prezentuju se primeri država koje su najviše uložile u ovu oblast. Da jedino država preuzima rizik u pokretanju novih i konkretnih čistih tehnologija i ranih „rizičnih“ ulaganja, tema je sedmog poglavlja, „Vetroenergija i solarna energija“, dok osmo poglavlje „Rizici i nagrade“ i deveto poglavlje „Socijalizacija rizika“ razmatraju problematiku povraćaja dela zarade od inovacija i novih tehnologija koje finansira država. Tvrdi se, da na ovaj način država „daruje“ kompanije, gde se vlasnici enormno bogate, a kasnije izbegavaju poreze, što na kraju veoma

malo koristi državi. Deseto i poslednje poglavlje „Zaključak“ (je), naglašava se kako država veoma često odbacuje mogućnost da bude aktivni učestnik u ekonomskim dešavanjima i sistemima i da u poslednje vreme ima samo ulogu posmatrača.

Država u funkciji razvoja društva

Dakle, centralna teza ove knjige je da je država kroz istoriju, služila ne samo za regulisanje tržišta, već i kao veoma agilni investitor, koji je gotovo uvek kada se to od nje zahtevalo, preuzimala veliki rizik ulažući u nove tehnologije i ideje. Smatra se da se “suština svih razvojnih promena ogleđa u obrazovanju inovativnosti i dok produktivnost i konkurentnost podstiču visoki ekonomski rast, obrazovanje i inovacije su pokretači nove ekonomije”.²

Kao dokaz navedenome su tržišta i sektori koje je stvorila država, a to su: Internet, nanotehnologija, biotehnologija, čista i obnovljiva energija i td. iPhone zavisi od Interneta; preteča interneta je APRANET, program koji je finansirala Agencija za razvoj naprednih projekata (DARPA). Inovativna tehnologija osetljivog ekrana je zaživela zahvaljujući radu profesora i doktoranda sa državnog Univerziteta u Delevaru, razvoj mnogobrojnih perspektivnih lekova su finansirani od strane Nacionalnog instituta za zdravlje, gde se nakon toga privatne farmaceutske kompanije uključuju u dalji razvoj i varijacije i nadogradnju, uz uključivanje promotivnih aktivnosti. Procvat frackinga, dobijanja nafte iz škriljaca, promenio je odnos snaga na svetskom tržištu energenata. Fraking, metoda crpljenja nafte i gasa iz škriljaca, pri kojoj se u stene duboko ispod površine zemlje utiskuju posebne hemikalije kako bi na površinu dospeli željeni energenti, zaslužan je za veliki polet američke industrije.

---

² Vidi više: Dašić, D. (2019) *Nauka i metod-metodologija naučno istraživačkog rada*. Beograd, Dositej.

SAD vode veliku borbu sa niskom cene nafte na svetskom tržištu, jeftinim gasom koji stiže iz Rusije, pokušavajući da blokira završetak izgradnje “Severnog toka”. Razlog je jednostavan, američka savezna vlada uložila je velika finansijska sredstva u tehnologije koje su stvorile i pokrenule to tržište. I u ovom slučaju se veruje da je ovaj biznis produkt privatnih preduzetnika i “nezavisnog tržišta”, ali nije teko. Mnogobrojne kompanije dobijaju od lokalnih federalnih ili saveznih organa veliku finansijsku pomoć u obliku grantova, poreskih olakšica, investicija u izgradnju postrojenja i subvencionisanih kredita.³ Jasno, veliki je novacu igri, da bi se svetsko tržište olako prepustilo drugim energetskim igračima.

Državni rashodi u oblasti obrazovanja, nacionalne odbrane, zdravstva, kao i razni socijalni rashodi nesumnjivo da utiču na makroekonomska kretanja u privredi i samim tim na ekonomski razvoj. Tako rashodi u oblasti obrazovanja značajno utiču na poboljšanje produktivnosti rada umnogome povećavajući društveni output. Dokaziva je i tvrdnja da veći stepen obrazovanja pojedinca stoji u pozitivnoj korelaciji sa povećanjem njegovog dohotka, a procesi celoživotnog učenja nameću se kao imperativ u današnjem vremenu i savremenim uslovima privređivanja. Takođe, brojna druga državna trošenja kao što su rashodi za odbranu značajno upošljavaju neiskorišćene kapacitete u privredi čime se u krajnjem postiže efekat multiplikatora značajan za privredne cikluse.⁴

Na primer, nakon okupacije (1945), Japan se u svetskim razmerama rangirao kao slabo razvijena zemlja. Odmah zatim usledio je nezadrživi i nezabeleživi privredni rast i razvoj jedne zemlje, i za svega 16 godina uzdigao u sam vrh svetske ekonomije, zauzevši

---

³ Vidi više: Macukato, M. (2020) *Preduzetnička država - rušenje mitova o sukobu društvenog i privatnog sektora*. Novi Sad, Akademska knjiga, str. 34-37.

⁴ Dašič, G. (2020) *Uticao javnog sektora na ekonomski razvoj*. Magistarski rad, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Podgorici.

drugo mesto, odmah iza Sjedinjenih Američkih Država. U intervalu od 1953. do 1973. godine, Japan je beležio godišnji privredni rast u proseku od osam odsto, dok je taj procenat tokom šezdesetih dostigao čak 10,6 odsto. U ovom periodu japanska vlada je velika finansijska sredstva izdvajala za obrazovanje. Obrazovanje je predstavljalo dugoročno ulaganje, koje se u materijalnom smislu ne vraća odmah, ali je za razvoj svake zemlje od ogromnog značaja.⁵ Obrazovanje ima ekonomsku, ali i političku i širu društvenu ulogu - ono je presudan činilac za pomeranje naviše na hijerarhijskoj lestvici, njegova uloga je da ljudima omogući da se inteligentnije ponašaju i da im pokaže kako da uživaju život.⁶ Takođe, nešto slično je radio Sovjetski Savez (4% BDP-a), ali nije imao uspeh kao Japan. Smatra se da je razlog tome, što su finansijska sredstva u Japanu usmeravana na širi deo privrednog sektora, a ne samo usko usmerenje, na vojsku i svemir, kao što je to radio Sovjetski Savez.

Kad ne lobiraju za finansijsku pomoć, velike multinacionalne kompanije traže, smanjenje poreza i doprinosa, prava zaposlenih i sl., navodi autor. Sve više ulažu u kratkoročnu dobit, nego u dugoročne investicije, istraživanje ili razvoj. Velika finansijska sredstva od profita troše na otkup akcija, tvrdeći da nema dovoljno dobrih poslovnih mogućnosti i prilika. Međutim, činjenica je da najveće farmaceutske kompanije sve manje troše na razvoj, a sve više ispalćuju dividende svojim akcionarima. Kada se pogleda broj zaštićenih patenata u farmaceutskoj industriji, pretpostavlja se da je to najinovativniji sektor. To nije tako, jer je to zasluga promena zakona o patentima. Jedna neprofitna organizacija posvećena odbrani programa socijalnog osiguranja, objavila je grafiku na Fejsbuku, tvrdeći da su "poreski obveznici platili 100% razvoja vakcine

---

⁵ Vidi više: Buvač, D. (1982) *Anatomija Japanskog uspeha*. Zagreb, Globus, str. 13-15.

⁶ Galbraith, J. K., (2001) *Dobro društvo. Humani redosled*. Beograd, PS Grmeč i Privredni pregled, str.63.

Moderna", za koju se navodi da je ukupno uloženo oko 2,5 milijarde dolara. Dalje se navodi, da je nekoliko vladinih tela doprinelo razvoju vakcine Moderna, tj. sve u svemu, američke nacionalne agencije posvetile su oko 2,5 milijarde dolara za pomoć u razvoju Modernine vakcine, ali i samu kupovinu doza. Pomoć se ogleda i u podršci Univerziteta Emori, Univerzitetskog medicinskog centra Vanderbilt, Istraživačkog fonda Doli Parton i drugih organizacija u razvoju vakcine Moderna, za koju ispitivanja pokazuju da je efikasna 94,5%. Cene svih poslova sa vakcinama obavijene su tajnom, a kompanije i javne institucije brane svoje pravo na poverljivost. Iako su milijarde dolara javnog novca uložene u razvoj vakcina, proizvođači lekova su nerado razgovarali o tome koliko će koštati jedna doza. Govorili su da je to rezultat mnogih faktora, uključujući efikasnost, rezultate ispitivanja, troškove razvoja i proizvodnje, konkurenciju, potražnju i da li su kupci privatne grupe - poput osiguravača - ili državni organi. Hitnost i širenje pandemije dodali su slojeve zamršenosti. U žurbi da razviju pravu vakcinu, kompanije eksperimentišu sa različitim tehnologijama. U potezu bez presedana, neki proizvođači lekova planiraju da dozvole drugim kompanijama da proizvode njihove doze, što dodatno komplikuje troškove. Pritisak civilnog društva i izveštaji medija gurnuli su neke kompanije da obelodane projektovane cene na listi, a Moderna je to učinila u avgustu 2020-godine, i objavila maksimalnu cenu od 37 dolara po dozi.⁷ Dalje, uspeh kompanije Google finansiran je grantovima javne Nacionalne fondacije za nauku i td.

---

⁷ Clouse, A. (2021) Fact check: Moderna vaccine funded by government spending, with notable private donation, *USA TODAY* ;[https://www.usatoday.com/story/news/factcheck/2020/11/24/fact-check-donations-research-grants-helped-fund-moderna-vaccine/6398486002/\(11.2.2021\)](https://www.usatoday.com/story/news/factcheck/2020/11/24/fact-check-donations-research-grants-helped-fund-moderna-vaccine/6398486002/(11.2.2021)).

Sledeće, u knjizi se tvrdi da država često deluje poput starijeg brata, kršeći zakone slobodnog tržišta da bi zaštitila svoje kompanije. TikTok postaje ozbiljan takmac (ili TikTokmac) donedavno nenadmašnom Fejsbuku. Prema najnovijoj analitici TikTok je skinut 1.5 milijardu puta kroz *Appleov App Store* i *Google Play*, i to je novi rekord od februara kada je stigao do prve milijarde. Raport uticajnog sajta sa analitikom *Sensor Tower* ide još dalje i pronalazi tačnu cifru od 614 miliona skinutih aplikacija samo u poslednjih 11 meseci, od čega je zapanjujućih 31 odsto na području Indije, gde mreža beleži najveći rast. Smatra se da je Američko ministarstvo trgovine, zbog velikog rasta popularnosti ove društvene mreže, donelo zabranu američkim građanima da preuzimaju ovu kinesku aplikaciju. Analitičari smatraju da je ovakav jedan vid pritiska kako bi SAD izdejstvovala što bolje uslove za preuzimanje ove kineske aplikacije, tj. osnivanje zajedničke kompanije, kineske “Bajtdens” (matične kompanije TikToka) i američkog “Orakla”.

Za impresivan nemački dugoročni uspeh zasluga je malih i srednjih preduzeća a ne globalnih brendova.⁸ Mnoge američke male i srednje kompanije rade uspešno na domaćem tržištu, delom i što je njihovo tržište razvijeno i veliko, i nemaju potrebu da razmišljaju o globalnom poslovanju. Medjutim, za to je i zaslužno Reganovo potpisivanje Zakona iz 1982. godine, o razvoju inovacija za mala preduzeća. Ovaj zakon je zahtevao da državne agencije sa velikim budžetima, izdvoje jedan deo svog budžeta (oko 1,25 odsto) za podršku malim kompanijama. Rezultat toga je osnivanje mnogih startap inovativnih kompanija. Mnoge od tih kompanija (u Americi i Nemačkoj) imaju udeo u tržištu od 70 do 90%, što predstavlja zavidan uspeh i za mnoge globalne brendove. U jednom

---

⁸ Dašić, D., Radosavljević, N. (2014). Brendiranje ideja u funkciji ekonomskog prosperiteta. U: (Z. Čekerevac, Ed.) *FBIM Transactions, 2macnep*(2), 89-101.

istraživanju⁹, utvrđeno je da su vlasnici uspešnih malih i srednjih preduzeća 76.5% porodične firme, 21,1% pripada većim kompanijama, dok su 2,4% kompanija u državnom vlasništvu. U pomenutom istraživanju, nacinolani brendovi i kompanije su i inovativniji. Uočeno je da one postižu bolje rezultate, od prosečnih nemačkih kompanija. One ostvaruju u proseku 47 predloga na 100 zaposlenih ali je to i dalje veoma daleko od proseka japanskih kompanija.¹⁰ Istraživački program inovacija za mala preuzeća u Americi (SBIR), imao je ključnu ulogu za mnoge kompanije i preduzetnike, jer služi kao motivator i pokretač, jer obezbeđuje preko 2 milijardi američkih dolara, direktne podrške preduzetnicima koji se bave inovacijama i visokom tehnologijom.

Silicijumska dolina je postigla uspeh samo zahvaljujući tome što je objedinila tri tržišta: tržište ideja, tržište kapitala i tržište talenata. Veliki broj kreativnih i preduzetnih ljudi se slilo u Dolinu i uneo nove ideje. Takođe, smatra se da nijedna kompanija više ne može da se održi ako posluje bez novih ideja. Novi ruski inovacioni centar "Skolkovo" rezultat je zajedničkog rada države, biznisa i nauke, pandan Silicijumskoj dolini zamišljen kao centar međunarodne naučne misli. U Podmoskovlju stvoren je grad, grad inovacija u kome se razvija pet visokotehnoloških pravaca u oblasti energetike, informacionih tehnologija, telekomunikacija, biomedicinskih i nuklearnih tehnologija. Takođe i kod nas u Srbiji, u toku je izgradnja najsavremenijeg naučno-tehnološkog parka pri Univerzitetu u Novom Sadu sa preko 4.000 inženjera, uglavnom IT struke, takođe i u Kragujevcu.¹¹

---

⁹ Herman, S. (2007) *Skriveni šampioni*, Intermanet, Beograd, str. 10.

¹⁰ Isto, str. 133-135.

¹¹ Dašić, D., Tošić, M. (2020) Multidisipinarity and intrdisipinarity in the research process. U : Dašić, P. (editor): *RaDMI 2020 Proceedings of the 20th International Conference "Research Development in Mechanical Industry"*, SaTCIP, Vrnjačka Banja.

Znanje iz jedne discipline u poslednje vreme veoma često nije dovoljno za rešenje nekog naučnog ili stručnog zadatka. Mnogi naučni problemi su previše složeni da bi se mogli razumeti kroz metodologiju jedinstvene discipline. Integrišući teorijske i metodološke perspektive iz različitih disciplina stvara jedinstvenu metodologiju za istraživačke probleme, pa čak i vokabular koji se koristi za predstavljanje koncepata u određenim disciplinama, što pokreće formiranje transdisciplinarnih disciplina.¹² Na svakoj strani svezaka Leonarda da Vinčija nalazimo mnogobrojne ideje od kojih zastaje dah: podmornica, helikopter ili automatska kovačnica itd. Međutim, ni jedna od tih sjajnih pojedinačnih ideja nije mogla ni slučajno da bude realizovana uz tehnologiju, materijale, znanje itd, koji su postojali u tom periodu.

Dakle, jedna inovacija, otkriće u jednoj disciplini svakako je uslovilo i pomoglo pronalazak u drugoj. O ovoj temi, uzajamnom dejstvu nauka, pisao je i Dobrov kao „neminovno i obavezno sve aktivnije i svesno organizovanije uzajamno dejstvo različitih nauka“.¹³ Prava revolucija nastaje nakon razvoja kompjutera, programskih jezika i informatike počinje postepenom zamenom mehaničkih segmenata kompjutera električnim i usavršavanjem matematičkih i logičkih modela obrade unesenih podataka. Razvoj programskih jezika, matematičke lingvistike i formalne filozofije postavlja novu sliku o čoveku i njegovim mogućnostima. Ova dostignuća imaju značajan uticaj na razvoj tehnologije, komunikacije kreiranje, obradu, memorisanje i distribuciju informacija i znanja. Za skoro 60 godina postojanja programskih jezika je razvijeno oko 2500 programskih

---

¹² Zheng X., Miao L. , Jianping L., Xiaojun D. and Zhenzheng O. (2018) Feature analysis of multidisciplinary scientific collaboration patterns based on PNAS. *EPJ Data Science* (2018) 7:5 <https://doi.org/10.1140/epjds/s13688-018-0134-z>

¹³ Dobrov, G. M. (1969) *Nauka o nauci*. Beograd: Institut za naučno-tehničku do-kumentaciju i informacije.

jezika sa приметnom tendencijom da se i dalje formiraju programski jezici.¹⁴ Smatra se da je za uspeh iPhona zaslužno umeće i ulaganje kompanije u integraciju tehnologija koje su izmišljene na nekom drugom mestu i često uz obilatu pomoć poreskih obveznika. Na taj način kompanija je uspela da uštedi i minimizira troškove istraživanja i razvoja. Nakon velikog protivljenja vlasnika kompanije Stiva Džobsa osamdesetih godina prošlog veka tablet računarima, stav je promenjen tokom devedesetih, upravo zbog činjenice da je tehnologija u poloprovodničkim uređajima, baterijama i displejima znatno napredovala, zaslugom države i njenih ulaganja u razvoj inovacija. Tehnologija osetljivog ekrana na dodir mogla je da savlada samo komande jednog dodira. Za uvođenje višedodirnog skrolovanja i komandi zaslužni su Vejn Vesterman (*Waine Westerman*) i Džon Elijas (*John Elisa*) sa državnog Univerziteta u Delevaru i td.

Univerziteti, instituti i istraživačke stanice kao pokretači ekonomije

Danas nauka predstavlja bitan činilac opstanka i napretka ljudskog društva. To potvrđuje i istraživanje marketinške kompanije „Edelman“ (*Edelman*) obavljenom marta 2020. godine u SAD, Italiji, Velikoj Britaniji, Nemačkoj, Francuskoj, Brazilu, Kanadi, Japanu, Južnoj Koreji i Južnoafričkoj Republici. Na pitanje „Kome najviše verujete“ kada su u pitanju informacije o pandemiji kovid 19 (10.000 ispitanika), velika većina ispitanika, čak 83 procenata odgovorilo je

---

¹⁴ Vučić, V. (2016) Integracija slobodnog softvera u sistem obrazovanja. u: *Slobodan softver u nastavi*.file:///C:/Users/PC/Downloads/VedranVucic-radzakonferenciju-zbornik%20(1).pdf (3.1. 2021); Mahbubani, K. (2013) *The Great Convergence: Asia, the West, and the Logic of One World*. PublicAffairs.

da su to naučnici. Na drugom mestu, 82 procenata su izabrani lekari, a na trećem, sa 72 procenarta Svetska zdravstvena organizacija.¹⁵

Saudijska Arabija je osnovala Univerzitet „Kralj Abdulah“ koji pohađaju studenti iz celog sveta. Ovaj međunarodni univerzitet se bavi i istraživačkim radom zahvaljujući pomoći države ali i mnogobrojnih zadužbinara u oblastima informatike, energetike, bionauke, ekologije itd.¹⁶ Katarska fondacija osnovala je 2001. godine „Grad obrazovanja“ u čijem središtu se nalaze 6 univerziteta, sa ciljem pripreme studenta za nastavak školovanja na najprestižnijim univerzitetima u svetu. Masdar Institut za nauku i tehnologiju osnovan je 2007. godine u Abu Dabiju, u saradnji sa Tehnološkim institutom u Masačusetsu, kao nezavisni neprofitni univerzitetski istraživački centar fokusiran na naprednu energiju i održivu tehnologiju. U februaru 2017. godine, Masdar se udružio sa Khalifa Univerzitetom za nauku, tehnologiju i istraživanje (*KUSTAR*) i Institutom za naftu da razvije svetske lidere i kritičke mislioce u primenjenoj nauci i inženjeringu, nazvan Khalifa University of Science and Technology. Masdar i dalje funkcioniše kao interdisciplinarna istraživačka jedinica fokusirana na fundamentalna istraživanja sa praktičnom primenom, kroz svoje partnerstvo sa lokalnim i međunarodnim organizacijama.¹⁷

Jedna od najbitnijih odlika društva budućnosti biti narasla sposobnost učenja i potreba za proizvodnjom i potrošnjom znanja pojedinaca, organizacija i celih zajednica .¹⁸ Iako se na listi najinovativnijih

---

¹⁵ Trust and the Coronavirus, 2020 Edelman Trust Barometer Special Report; https://www.edelman.com/sites/g/files/aatuss191/files/202003/2020%20Edelman%20Trust%20Barometer%20Coronavirus%20Special%20Report_0.pdf (11.1. 2021).

¹⁶ <https://www.kaust.edu.sa/en>

¹⁷ <https://www.ku.ac.ae/institute/masdar-institute/>

¹⁸ Upor.: Srića V., (2003) *Kako postati pun ideja*. drugo izdanje, M.E.P. Consult, Zagreb, str. 17.

nacija nalaze zemlje sa visokim primanjima, sve više su zastupljene i zemlje sa niskim i srednjim dohotkom, kao što su Kina, Indija i Senegal, što nameće pitanje: „Štaje zajedničko za ove zemlje“? Inovativne zemlje imaju jaku ekonomiju zasnovanu na znanju, ekonomiju u kojoj na podjednak način ulažu u razvoj inovacija i poslovni i državni sektor. Sledeće je da ih karakteriše odlična infrastruktura, politička stabilnost i vladavina prava, jak sektor istraživanja i razvoja sa dobrim međunarodnim vezama, veliki broj globalnih preduzeća, široka i stalno nadograđivana baza talentovane radne snage i investivije u IT sektor. Ono što je takođe interesantno je to, da u ovim zemljama, industrija je najveći pokretač istraživanja i razvoja, pa tek onda univerziteti i javne institucije. Inovacioni lideri nisu ni geografski ni po broju stanovnika velike zemlje (izuzetak SAD i Kanada), niti su bogate prirodnim resursima. Većina navedenih zemalja su relativno male pri čemu svaka od njih ima manje od 0,5 odsto svetske populacije¹⁹(tabela 1).

Tabela 1. Lista najinovativnijih država 2020. godine

1	Nemačka	6	Izrael
2	Južna Koreja	7	Finska
3	Singapur	8	Danska
4	Švajcarska	9	SAD
5	Švedska	10	Francuska

Izvor: <https://www.businessinsider.com/these-are-the-10-most-innovative-countries-bloomberg-says-2020-1>

¹⁹ Текић, Ж., и др. (2012) О иновативности Србије и региона“У: Иновације и предузетништво: алати за успех на тржишту ЕУ, стр. 22; http://www.fefa.edu.rs/files/pdf/zbornici/Inovacije_i_preduzetnistvo_alati_za_uspeh_na_trzistu_EU.pdf (10.12.2020).

Nemačka je prekinula šestogodišnju vladavinu Južne Koreje kao „najinovativnije država na svetu“, prema najnovijem indeksu inovacija Blomberga. Ukupno 60 država uključeno je u indeks, koji analizira desetine kriterijuma koristeći sedam pokazatelja, uključujući potrošnju na istraživanje i razvoj, proizvodnu sposobnost i koncentraciju visokotehnoških javnih preduzeća. Nemačka je obezbedila prvo mesto zbog svojih pozitivnih ocena u patentnoj delatnosti, učešću visoke tehnologije i proizvodnji sa dodatom vrednošću. Južna Koreja je, s druge strane, zabeležila pad produktivnosti, spuštajući se na drugo mesto. U međuvremenu, Singapur se sa šestog mesta popeo na ukupno treće mesto, a tri nordijske zemlje ušle su u prvih 10. Japanska država pala je za tri mesta od prošle godine (sada je na 12. mestu), a SAD, koje su držale prvo mesto kada je Blomberg indeks prvi put debitovao 2013. godine, sada su tek deveta najinovativnija zemlja na svetu. Druga najveća ekonomija, Kina, popela se za jedno mesto na 15. mesto. Kada je Blombergov indeks prvi put debitovao 2013. godine, SAD su zauzele prvo mesto. Od tada je znatno opao na rang listi, ali može bar da pretenduje na svetske performanse u dve kategorije: visokotehnoška ulaganja i patentna delatnost. Polovina kompanija kojima se trguje na berzi sa najvećim troškovima za istraživanje i razvoj u poslednjim fiskalnim godinama su iz Amerike, uključujući Amazon i Microsoft.²⁰

U Blomberg indeksu (*Bloomberg Innovation Index*), Nemačka je postigla tri top-pet rangiranja u proizvodnji sa dodatom vrednošću, gustini visoke tehnologije i patentnoj delatnosti. Južna Koreja je delimično izgubila krunu zbog relativnog pada produktivnosti, pavši na 29. mesto sa prošlogodišnjeg 18. mesta u toj kategoriji. Postoje mišljenja da Nemačka ne bi trebalo da bude samozadovoljna zbog

---

²⁰ Damm, C. (2020), These are the world's most innovative countries. The US isn't even in top 5. Jan 26, 2020 <https://www.businessinsider.com/these-are-the-10-most-innovative-countries-bloomberg-says-2020-1> (1.2.2021)

svog inovativnog ugleda. Inovacije njegovih usluga su mnogo manje impresivne, a otprilike trećina potrošnje za istraživanje i razvoj odnosi se na automobilsku industriju, što znači da bi „poremećaj i duža slabost ovog sektora mogli da odvrte na inovativnu snagu Nemačke.²¹ Nedostatak inovacija oko tercijalnog obrazovanja u Nemačkoj je „sve veća briga“, posebno kada se globalna ekonomija više usmerava ka uslugama i dalje od proizvodnje. Blagi pad Južne Koreje teško da je razlog za predviđanje propadanja u njenom inovativnom potencijalu. Troškovi istraživanja i razvoja „određuju život ili smrt južnokorejskih kompanija“, a tehnološki orijentisani teškaši poput Samsunga i LG, Hiundai Motor Co., i dr., vode ekonomiju. Skok Singapura na treće mesto, od šestog prošlogodišnjeg, potpomognut je produktivnošću i dobitima u proizvodnji sa dodatom vrednošću, dok zadržava najbolji rang na svetu za efikasnost tercijalnog obrazovanja.

Međutim, navedeno rangiranje može biti problematično, uzevši u obzir da postoje tvrdnje da ima kompanija koje su veoma inovativne ali da imaju samo nekoliko patenta ili ih uopšte nemaju.²² Glavni razlozi takvog stava leže u činjenici da su visoki troškovi i duge procedure registrovanja. „Klaus Grohman, iz firme „Grohmann Engienering“, jedne od najinovativnijih kompanija, objašnjava to ovako: Mi ne podnosimo zahtev za zaštitu patenata, jer nemamo ljude koji bi taj zadatak mogli da urade kako treba i zaista mrzimo birokratiju. U svakom slučaju, brzina inovacija u našoj grani industrije je mnogo veća od brzine sprovođenja postupka registracije

---

²¹ Jamrisko, M., Lum, W. (2020) Germany Breaks Korea's Six-Year Streak as Most Innovative Nation. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-01-18/germany-breaks-korea-s-six-year-streak-as-most-innovative-nation>

²² Dašić, D. (2020) Ranking methodology in global branding function. U: Dašić, P. (editor): *Proceedings of the 10th International Conference "Economics and Management-Based on New Technologies" (EMoNT-2020)*; Soko Banja, Serbia; 17-20 June 2020. Vrnjačka Banja: SaTCIP Publisher Ltd., 2020.

i zaštite patenata. U svakom slučaju, u toku vremenskog perioda neophodnog da ih dobijemo, mi bismo ostvarili skoro sigurno veći napredak u svom tehnološkom razvoju. Patenti su nalik konju i kočiji, a mi već letimo mlaznjakom.“²³

Štete nanete lokalnoj životnoj sredini danas, sutra predstavljaju problem na globalnom nivou. Ljudi su sve više svesni toksičkog otpada, zagađenja, brda smeća kojima se pune šuplja odlagališta u tlu, smanjivanja šuma... Sa razvojem moderne hemije i sve većom industrijalizacijom otvoren je i ostvaren veoma veliki broj mogućnosti ali bez odgovarajuće brige za njihova štetna dejstva. Kiseonik koji udišemo i bez koga nam nema života ne pripada ni pojedincu ni bilo kojoj zemlji pojedinačno i on je od životnog značaja za sve ljude na planeti. Problem uništavanja ozonskog omotača pokazuje da globalni problemi zahtevaju globalna rešenja²⁴. Nauka, tehnika i tehnologija otvorile su puteve intenzivnije eksploatacije prirodnih bogatstva. Posebne mere protiv ekološke degradacije, preduzimaju se tek poslednjih tridesetak godina.²⁵ Tehnološke inovacije omogućavaju da se novine prave mnogo jeftinije od recikliranog materijala, a fabrike stakla mogu da upotrebe gotovo 90 % recikliranog materijala. Toyota i Honda koriste 85 % recikliranog materijala u pravljenju delova za automobile koje proizvode. Za te firme otpad više nije otpad nego industrijski resurs i pokretač inovacija.²⁶ Nauka i naučna saznanja su takođe veoma bitna u rešavanju ovog problema. Hard diskovi koji su se proizvodili pre

---

²³ Vidi više: Herman, S. (2007) *Skriveni šampioni*, Intermanet, Beograd, str. 133-135.

²⁴ Ди Џорџ, Р.Т (2003), *Пословна етика*. Београд, Филип Вишњић, стр. 605.

²⁵ Као научни термин, екологија се јавља пре више од једног века а први ју је употребио еколог, немачки биолог Ernest Haeckel, 1968. године.

²⁶ Дашић Д. (2012) *Азбука Ротарија*. друго издање. Народна библиотека Јагодина, стр. 207

jedne decenije trošili su 10 puta više energije od onih koji se sada proizvode. Samo sa uvođenjem inovacije kojim se automatski isključuje kompjuter kada se ne koristi uštedelo se oko 70 % energije koju troši (ventilatori za hlađenje postali su suvišni), a vek trajanja je znatno produžen. Albert Fert i Peter Grinberg dobitnici su Nobelove nagrade za fiziku 2007. godine, za razvijanje gigantskog magnetootpora (GMR). GMR-ova primena je u senzorima magnetnog polja koji se koriste u hard diskovima i drugim uređajima. Nakon tog naučnog uspeha, značajno je proširen kapacitet hard diskova tokom prošlog veka i granice za neka buduća istraživanja i tehnološki razvoj. Na osnovu tih naučnih dostignuća i inovacija, kompanije poput IBM-a i drugih, veoma brzo su pretvorila nova znanja u uspešne komercijalne proizvode. Laboratorija doktora Grinberga bila je povezana sa Nacionalnom laboratorijom Argonne, najvećom razvojnom-istraživačkom laboratorijom u SAD, i imala veliku podršku Ministarstva energetike (DoE) pre njegovog pronalaska.

Upravo zato, da bi se pokrenula „zelena revolucija“, autor Preduzetničke države tvrdi, da je potrebna aktivna država. Primetan je trend u 21. veku, velikog broja država širom sveta u podsticanju istraživanja i razvoja čistih (zelenih) tehnologija. Najaktivnija drža u tom smislu bila je Južna Koreja, koja je za zelena istraživanja potrošila 2% godišnjeg BDP-a (2013), ili 2,9 milijardi američkih dolara.

Danas, kineska investicija u čistu energiju najveća je u svetu. Kina je 2019. upumpala oko 83,4 milijarde američkih dolara u istraživanje i razvoj čiste energije. Sjedinjene Države i Japan su te godine imale drugo i treće najviše ulaganje u čistu energiju, sa 55,5 milijardi, odnosno 16,5 milijardi američkih dolara. Sve odabrane zemlje zajedno potrošile su 219,2 milijarde američkih dolara na alternativne energetske tehnologije. Tri vodeća ulaza činila su otprilike 71 posto

ukupnih investicija. Kina je opterećena ogromnom dnevnom potražnjom za električnom energijom. Iako je vlada i dalje u velikoj meri uključena u proširenje svojih elektrana na ugalj, zabrinutost zbog zagađenja vazduha i njegovog uticaja na zdravlje njegovih najugroženijih građana rezultirala je većom svešću o obnovljivim izvorima energije. U 2018. godini kumulativni kineski kapacitet snage vetra iznosio je 209,5 gigavata. Sjedinjene Države su najatraktivnije tržište za investicije u obnovljive izvore, prema oceni iz aprila 2020. godine, koja uzima u obzir postojeće vladine politike i mogućnosti primene u svakoj zemlji. To je bilo prvi put od 2016. godine da su SAD rangirane više od Kine i uglavnom rezultat produženja poreza na proizvodnju (PTC) i većeg fokusa na buduće priobalne vetroelektrane.

Tabela 2. Globalno ulaganje u čistu energiju po odabranim zemljama (2019)

Kina	83,4	Holandija	5,5
US	55,5	U.K	5,3
Japan	16,5	Čile	4,9
India	9,3	UAE	4,5
Brazil	6,5	France	4,4
Australija	5,6	Germani	4,4

Izvor: Investment in clean energy globally in 2019, by select country (in billion U.S. dollars); <https://www.statista.com/statistics/799098/global-clean-energy-investment-by-country/> (24.1.2021)

Interbrand, već deset godina zaredom pravi rangiranje „zelenih brendova“ u okviru svog redovnog izveštaja najvrednijih brendova (vidi tabelu 3). U trku za zaštitu životne okoline, uključio se i najveći svetski lanac brze hrane, američki McDonalds. Avioni te kompanije počeli su u Ujedinjenim Arapskim Emiratima (UAE) da kao gorivo koriste ulje, na kom su u objektima tog lanca brze hrane prženi hamburgeri i krompiriči. Korišćenje ekoloških vozila, podstiče Evropska unija, čiji član želi da postane Srbija.

Tabela 3. Rangiranje „zelenih“ brendova u 2020 godini

Kompanija	pov. u % 2019	US u milionima
Apple	+38%	322,999
Amazon	+60%	200,667
Microsoft	+53%	53,166
Google	-1%	165,444
Samsung	+2%	62,289
Coca Cola	-10%	56,894
Toyota	-8%	51,595
Mercedes Benz	-3%	49,268
McDonalds	-6%	42,816
Disney	-8%	48,773

Izvor: Best Global Brands 2020 Rankings; <https://interbrand.com/best-brands/> (19.1.2021)

Uzevši u obzir do sada sve navedeno, može reći da država i u ovoj oblasti preuzima rizik za koji privatni sektor nije spreman. Naizgled, država i privatni sektor izgledaju kao ravnopravni partneri, ali bez države koja je spremna da se upusti u rizik, privatni sektor najverovatnije ne bi bio voljan da sam ulaže velika finansijska sredstva u istraživanje i razvoj. Aktivnost države na ovom polju, pozitivno je delovala na mnogobrojne rastuće industrije širom sveta. „Na primer, Nemačka je povećala svoje fotonaponske kapacitete sa samo 62 MW 2000., na preko 24.000 MW 2011. godine. To je kao kada bi neko izgradio 24 nuklearne elektrane za desetak godina-izvanredan poduhvat koji se nikada ne bi dogodio, imajući u vidu vreme potrebno za izgradnju nuklearnih elektrana (i otpor javnosti).²⁷

Za velike krize i probleme u evrozoni optužene su” rasipničke vlade” (Grčka, Portugalija, Italija), koje su po mišljenju mnogih imale “rasipnički” javni sektor. Finansijska kriza 2007-2009, koja započinje sa hipotekarnog tržišta Sjedinjenih Država, proširila se na američki finansijski sektor, a kasnije se proširila i na ostatak sveta. Činjenica je da je krizu izazvao neodrživi privatni dug, a ne kako se u početku mislilo javni dug. Javni dug jeste dramatično porastao, ali zbog spasavanja privatnog kapitala, banaka i smanjenja poreza nakon recesije.²⁸

---

²⁷ Macukato, M. (2020) *Preduzetnička država - rušenje mitova o sukobu društvenog i privatnog sektora*. Novi Sad Akademska knjiga, str. 215.

²⁸ Vidi opširnije: Aziz, B. (2012) Financial Crisis 2007-2009. How Real Estate Bubble and Transparency and Accountability Issues Generated and Worsen the Crisis. *Estud. front*, vol.13 no.26 Mexicali jul./dic. 2012; http://www.scielo.org.mx/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0187-69612012000200008 (2.2.2021)

Zaključna razmatranja

Knjiga koju smo pokušali da Vam predstavimo u ovom radu, pojavila se 2013-te, a svoja reizdanja doživela je 2014. i 2018. godine. Ova knjiga, koju je Fanenšajl tajms (*Financial Times*) proglasio za knjigu godine (2013) smatra se jednim vrednim štivom koje svaki ekonomista treba da pročita, jer daje jedan savim nov ugao gledanja na odnos javnog i privatnog sektora u razvoju ekonomija država. Amerika je u 19 veku krenula punom parom u ekonomski razvoj, stvarajući primer "kapitalizma" koji će mnoge druge države početi da slede. Dugo je percipirana kao zemlja sa slobodnim tržištem, u potpunosti oslobođena ekonomskog protekcionizma, gde preduzetnički duh ima glavnu ulogu u ekonomskom razvoju zemlje. U knjizi, ali i u ovom radu su mnogobrnri primeri koji dokazuju da to nije u potpunosti tačno. Knjiga nudi poziv na promenu stava o ulozi države u ekonomskom razvoju, uzevši u obzir sve češća mišljenja i stavove, da država treba u potpunosti da se povuče iz ekonomskog sistema, jer će na taj način tržišta postati konkurentnija i dinamičnija.

Kada se napravi rezime ovog interesantnog dela, može se reći da ono daje jedan sasvim nov pogled na jednu problematiku koja je dugo percipirana na pogrešan način. U radu je dat veliki broj primera koji potvrđuju da je država finansijer najrizičnijih istraživanja, veoma često kao inicijator najradikalnijih inovacija i na taj način je stvarala nova tržišta, a ne kao što se često tvrdi, da ih popravlja ili ima samo ulogu posmatrača. Ovaj rad, na određeni način sugerise da je neoliberalni koncept mit, tj. da u potpunosti slobodna tržišta nisu nikada funkcionisala, i kao što smo videli na primeru američke administracije, uvek je bilo većeg ili manjeg uticaja države. Taj uticaj se ogledao kroz velike subvencije „izabranim“ kompanijama, otpisu poreza, ali i u zaštiti (pravnoj i svakoj drugoj) odabranih „pobednika“. Kao što smo videli u analiziranom delu, poreske olakšice nisu donele nove investicije i ulaganje u inovacije, već su

samo stvorile novu raspodelu dohodka. Kao primer, autor je posvetio celo poglavlje u kome je obradio odnos američke administracije i kompanije Apple. Ovog giganta često nazivaju tehnološkim genijem i inovacijskim džinom, zbog svojih vizionarskih proizvoda koje plasira na svetsko tržište. Važno je napomenuti, da bez ogromnih državnih ulaganja u razvoj interneta ne bi bilo ni uspeha ove kompanije. Ne mogu se osporiti naponi i ulaganja kompanije u dizajn i integraciju njenih proizvoda, ali za njene inovativne proizvode zaslužna su kontinuirana ulaganja i podrška države ovoj kompaniji. Dakle, kompanija svake godine beleži impresivan rast, zahvaljujući integraciji tehnologija koje su izmišljene na nekom drugom mestu i često uz obilatu pomoć poreskih obveznika. Države su često opterećene rizičnim ulaganima, dok u većini slučajeva od uspešnih ulaganja ne zarađuju ništa.

Autor ovog dela, navodi da su državna ulaganja u svemirsku tehnologiju, nuklearnu energiju, Internet i sl., bila važna u razvoju i realizaciji tih tehnologija. Ali, možda je trebalo baviti se i etičkim aspektima navedenog. Moćna svetska farmaceutska industrija, koja puno ulaže u istraživanje i razvoj novih lekova, prati veliki broj glasina o neetičkom ponašanju i nemoralnim radnjama, koje država ne sprečava. Pronalazak atomske bombe imao je snažan efekat na savest mnogih naučnika, jer je njena upotreba pri kraju Drugog svetskog rata, dovela do stradanja ogromnog broja ljudi. Nakon toga, pojavile su se mnogobrojne ideje o mirnodopskom korišćenju atomske energije, što je donelo prosperitet milionima ljudi, pa je to onda ublažilo osećanje krivice. Ta praksa ne prestaje, pa tako danas istraživanje svemira osim u svrhe bolje i brže svetske komunikacije, paralelno se sprovodi i u vojne svrhe, postavljanjem moćnih vojnih satelita koji u većini slučajeva služe za ratna razaranja, ubistva civila i sl.

Literatura

1. Aziz, B. (2012) Financial Crisis 2007-2009. How Real Estate Bubble and Transparency and Accountability Issues Generated and Worsen the Crisis. *Estud. front* vol.13 no.26 Mexicali jul./dic. 2012;http://www.scielo.org.mx/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0187-69612012000200008
2. Buvač, D. (1982) *Anatomija Japanskog uspeha*. Zagreb, Globus.
3. Clouse, A. (2021) Fact check: Moderna vaccine funded by government spending, with notable private donation, *USA TODAY*;<https://www.usatoday.com/story/news/factcheck/2020/11/24/fact-check-donations-research-grants-helped-fund-moderna-vaccine/6398486002/>
4. Dašić, G. (2020) *Uticaj javnog sektora na ekonomski razvoj*, Magistarski rad, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Podgorici.
5. Dašić, D., Radosavljević, N. (2014) Brendiranje ideja u funkciji ekonomskog prosperiteta. U: (Z. Čekerevac, Ed.) *FBIM Transactions*, 2(2), 89-101.
6. Dašić, D. (2019) *Nauka i metod-metodologija naučno istraživačkog rada*. Beograd, Dositej.
7. Дашић, Д. (2012) *Азбука Ротарија*. друго издање. Народна библиотека Јагодина.
8. Dašić, D. (2020) Ranking methodology in global branding function. u: Dašić, P. (editor): *Proceedings of the 10th International Conference "Economics and Management-Based on New Technologies" (EMoNT-2020)*; Soko Banja, Serbia; 17-20 June 2020. Vrnjačka Banja: SaTCIP Publisher Ltd., 2020.
9. Dašić, D., Tošić M. (2020) Multidisipinarity and intrdisipinarity in the research process. U : Dašić, P. (editor): *RaDMI 2020 Proceedings of the 20th International*

Conference “ Research Development in Mechanical Industry“, SaTCIP, Vrnjačka Banja.

10. Dobrov, G. M. (1969) *Nauka o nauci*. Beograd: Institut za naučno-tehničku dokumentaciju i informacije.
11. Damm, C.(2020) These are the world's most innovative countries. The US isn't even in top 5.<https://www.businessinsider.com/these-are-the-10-most-innovative-countries-bloomberg-says-2020-1>
12. Ди Џорџи, Р.Т. (2003) *Пословна етика*. Београд, Филип Вишњић.
13. Galbraith, J. K. (2001) *Dobro društvo.Humani redosled*,Beograd,PS Grmeč i Privredni pregled.
14. Herman S., (2007) *Skriveni šampioni*. Beograd, Intermanet.
15. Jamrisko, M, Lum, W. (2020) Germany Breaks Korea’s Six-Year Streak as Most Innovative Nation<https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-01-18/germany-breaks-korea-s-six-year-streak-as-most-innovative-nation>
16. Macukato, M., (2020) *Preduzetnička država - rušenje mitova o sukobu društvenog i privatnog sektora*. Novi Sad, Akademska knjiga.
17. Mahbubanin, K. (2013) *The Great Convergence: Asia, the West, and the Logic of One World*. PublicAffairs.
18. Пантовић, Б. (2012) Препознатљивост као добробит у глобализацији. *Гласник Етнографског института САНУ* LIX (1).
19. Vučić, V. (2016) Integracija slobodnog softvera u sistem obrazovanja. u: *Slobodan softver u nastavi*.file:///C:/Users/PC/Downloads/VedranVucic-radzakonferenciju-zbornik%20(1).pdf
20. Zheng X., Miao L. , Jianping L., Xiaojun D. and Zhenzheng O. (2018) Feature analysis of multidisciplinary scientific

collaboration patterns based on PNAS. *EPJ Data Science* (2018) 7:5 <https://doi.org/10.1140/epjds/s13688-018-0134-z>

21. Trust and the Coronavirus, 2020 Edelman Trust Barometer Special Report; https://www.edelman.com/sites/g/files/aatuss191/files/2020-03/2020%20Edelman%20Trust%20Barometer%20Coronavirus%20Special%20Report_0.pdf
22. <https://www.kaust.edu.sa/en>
23. <https://www.ku.ac.ae/institute/masdar-institute/>
24. Investment in clean energy globally in 2019, by select country (*in billion U.S. dollars*); <https://www.statista.com/statistics/799098/global-clean-energy-investment-by-country/>
25. Best Global Brands 2020 Rankings; <https://interbrand.com/best-brands/>

Dejan Dašić

THE ENTREPRENEURIAL STATE

On the occasion of the book *Entrepreneurial State with the subtitle Demolition of Myths about the Conflict of the Social and Private Sector*, by Mariana Macukato, Akademska knjiga, Novi Sad, 2020, 333 str., (Ivica Pavlović translated from English, the title of the original: *The enterepreneurial State Debunking Public vs.Private Sector Myths*, Anthem Press, London, 2013,2014, new edition 2018).

Abstract

This paper presents some observations on the book *The Entrepreneurial State with the subtitle breaking the myths about the conflict between the social and private sectors*, analyzes the importance and role that the state

plays in the modern market economy. Throughout history, the state has served not only to regulate the market, but also as a very reliable investor, who almost always, when required to do so, took great risks by investing in new technologies and ideas. The state has an entrepreneurial role in the economic system, takes risks in launching new and concrete clean technologies and early "risky" investments, and is almost never able to return at least a part of the earnings from innovations and new technologies that it financed itself. Government expenditures in the field of education, national defense, health, as well as various social expenditures undoubtedly affect macroeconomic trends in the economy and thus economic development.

Keywords: state, market, innovations, public investments

Rad je primljen/ Received: 14.12.2020;

Korigovan/ Revised: /

Prihvaćen/ Accepted:: 18.1.2021.